

MINISTARSTVO ZNANOSTI
I OBRAZOVANJA
REPUBLIKE HRVATSKE

DRŽAVNO NATJECANJE IZ BIOLOGIJE

2023.

4. skupina
(2. razred SŠ)

Zaporka natjecatelja			
SUDIONIK NATJECANJA U	ZNANJU		
USPJEH NA NATJECANJU	Ukupan mogući broj bodova	Broj postignutih bodova	Postotak riješenosti
	50		
Potpisi članova povjerenstva			
1.			
2.			
3.			
Mjesto			Datum

Napomena:

Za rješavanje pismene zadaće imaš na raspolaganju **120 minuta**.

Odgovori se upisuju isključivo na listu za odgovore. Moraju biti napisani isključivo **plavom kemijskom olovkom**. Odgovori napisani grafitnom ili kemijskom olovkom koja se može brisati i odgovori koji nisu čitko i jasno napisani neće se uzimati u obzir pri bodovanju.

Odgovori se na listi **ne smiju** prepravljati ili brisati korektorom. **Ispravljani odgovori neće se bodovati.** Tijekom pisanja zadaće nije dopuštena uporaba mobitela ni napuštanje prostorije u kojoj se provodi natjecanje.

Pri rješavanju zadataka možeš upotrebljavati prazne prostore u zadaći, ali se te bilješke ni rješenja **neće bodovati**. Bodovat će se **isključivo rješenja upisana na listu za odgovore**.

Ukupan broj bodova za pojedini zadatak naznačen je u polju uz svaki zadatak.

Ova se stranica pismene zadaće pričvršćuje uz listu za odgovore.

I. SKUPINA ZADATAKA

Provedi praktični rad prema uputama, riješi zadatke te odgovori na postavljena pitanja. Pažljivo pročitaj cijeli zadatak prije nego što pristupiš praktičnome radu.

PRAKTIČNI RAD		1. pitanje
<p>Pribor: 3 plastične čaše, 3 drvena štapića, pinceta, Petrijeva zdjelica, destilirana voda, sol (NaCl), šećer (C₁₂H₂₂O₁₁), ubrus, kriška pomela (<i>Citrus grandis</i>)</p> <p>KORAK 1. Čaša A je prazna, u čaši B nalazi se šećer, a u čaši C nalazi se sol. Mase soli i šećera u čašama su jednake. Ulij vodu u svaku čašu do oznake. Sadržaj čaša promiješaj drvenim štapićem. Ponovi postupak nekoliko puta dok se sav šećer i sol ne otope.</p> <p>KORAK 2. Iz dobivene kriške pomela koja se nalazi u Petrijevoj zdjelici pincetom ili prstima izdvoji 30 vezikula (nabubrenih stanica pulpe) – slika desno. U svaku čašu stavi po 10 cijelih, neoštećenih, pojedinačnih vezikula pulpe pomela. Sadržaj čaše lagano promiješaj drvenim štapićem pazeći da ne oštetiš vezikule pomela i na listi za odgovore zabilježi opažanja.</p> <p>KORAK 3. Nakon 15 minuta sadržaj čaša ponovno oprezno promiješaj i na listi za odgovore zabilježi opažanja.</p>		11
1.	<p>1.1. Na koje smo svojstvo vode djelovali pri miješanju sadržaja u čašama?</p> <p>1.2. Koja čaša predstavlja kontrolnu skupinu?</p> <p>1.3. Koji odgovor predstavlja točan odnos koncentracije otopljene tvari u čašama? Objasni svoj odgovor.</p> <p>a) $C_A < C_B < C_C$ b) $C_A < C_C = C_B$ c) $C_B < C_A < C_C$ d) $C_C = C_B < C_A$ e) $C_C < C_A < C_B$</p> <p>1.4. Strelicom ($\rightarrow$ ili $\leftarrow$), na mjestu kvadratića, prikaži smjer kretanja vode između otopina u čaši i vezikula pomela.</p> <p>I. otopina u čaši A ☐ vezikule pomela II. otopina u čaši B ☐ vezikule pomela III. otopina u čaši C ☐ vezikule pomela</p> <p>1.5. Kako se naziva vrsta prijenosa tvari koja se dogodila između tekućina/otopina u čašama i vezikula pomela?</p>	

	<p>1.6. U sljedećim rečenicama, u listi za odgovore, upiši kakva je toničnost u vezikulama pomela u različitim otopinama u čašama.</p> <p>I. Vezikula pomela u čaši A je _____ u odnosu na tekućinu u čaši A.</p> <p>II. Vezikula pomela u čaši B je _____ u odnosu na otopinu u čaši B.</p> <p>III. Vezikula pomela u čaši C je _____ u odnosu na otopinu u čaši C.</p> <p>IV. Otopina u čaši B je _____ u odnosu na otopinu u čaši C.</p> <p>V. Citoplazma vezikule pomela u čaši A je _____ u odnosu na citoplazmu vezikule pomela u čaši B.</p> <p>VI. Citoplazma vezikule pomela u čaši B je _____ u odnosu na citoplazmu vezikule pomela u čaši C.</p>	
--	---	--

II. SKUPINA ZADATAKA

U sljedećim zadacima pažljivo pročitaj uvodni tekst, promotri priložene slike, sheme ili grafičke prikaze te odgovore na postavljena pitanja upiši na listu za odgovore.

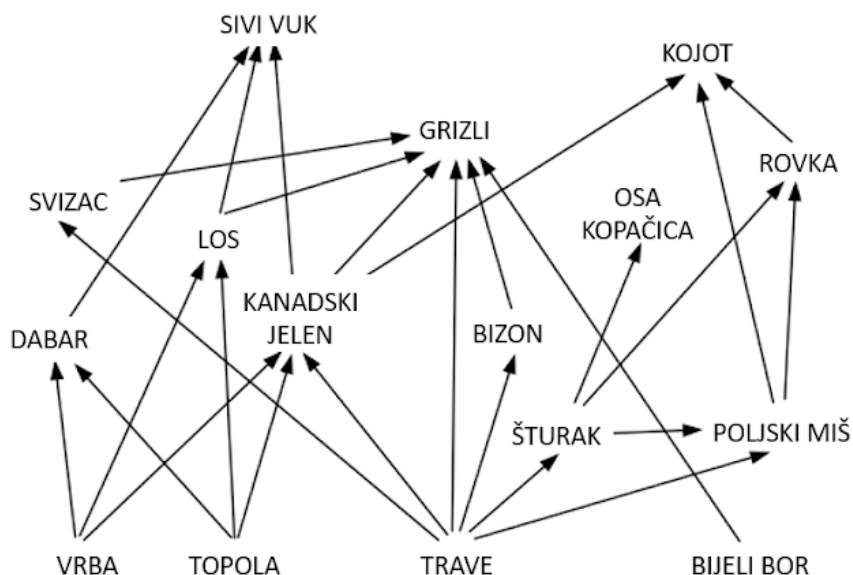
	Kladogram je vrsta evolucijskoga stabla, dendrograma, u kojemu možemo samo objasniti srodstvene odnose između vrsta, ali ne možemo objasniti starost. Prikazan je kladogram u kojemu se nalazi sedam vrsta označenih slovima i četiri podvrste označene slovom i brojem. Objašnjavajući priloženi dendrogram, riješi priložene zadatke.	2. pitanje
		11

2.	<p>A1 A2 B C D E1 E2 F G</p>	
		2.1. Vrste B, D, E i G poredaj prema stupnju srodnosti s vrstom C tako da

<p>počneš s vrstom koja ima najmanje zajedničkih obilježja do vrste koja ima najviše zajedničkih obilježja s vrstom C.</p> <p>2.2. U kladogramu označi:</p> <p>I. pretke vrsta za koje su prikazane podvrste (koristi se istim slovom kojim je označena pojedina podvrsta)</p> <p>II. pretka svih vrsta slovom X</p> <p>III. pretka vrsta B, C i D slovom Y</p> <p>IV. pretka vrsta D i E slovom Z</p> <p>2.3. Pretvori kladogram u kronogram koristeći se priloženim spoznajama.</p> <p>Kronogram je vrsta evolucijskoga stabla, dendrograma, u kojemu uz prikaz srodstvenih odnosa između vrsta možemo interpretirati starost jer uz stablo stoji vremenska skala, pa duljine grana označavaju starost/vrijeme. Nacrtaj kronogram koji uključuje samo vrste (bez podvrsta) ako znaš da je X živio prije 100 milijuna godina, Z prije 60 milijuna godina, Y prije 10 milijuna godina, a predak vrsta F i G prije 15 milijuna godina. Grane za koje nemaš datiranje prikaži iscrtkano.</p> <p>2.4. Kad je najranije živio predak vrste A? Jednom rečenicom objasni svoj odgovor.</p> <p>2.5. Koja je tvrdnja o dužini evolucijske linije točna?</p> <p>a) Sve vrste imaju jednako dugu razvojnu liniju jer potječu od pretka X.</p> <p>b) Vrsta E ima najdulju evolucijsku liniju jer se najranije odvojila od Z.</p> <p>c) Vrste F i G imaju najdulju razvojnu liniju jer su se najranije odvojile od X.</p> <p>d) Vrste A, B i C imaju najdulju razvojnu liniju jer su se najkasnije odvojile od Y.</p>	
---	--

Nacionalni park Yellowstone osnovan je 1872. godine. U godinama nakon njegova osnivanja posjetiteljima je bio dopušten lov na životinje u parku. To je posebno pogodilo populaciju sivoga vuka, koja je do 1926. godine bila potpuno istrijebljena. Slika prikazuje hranidbenu mrežu u parku.

3. pitanje
9,5

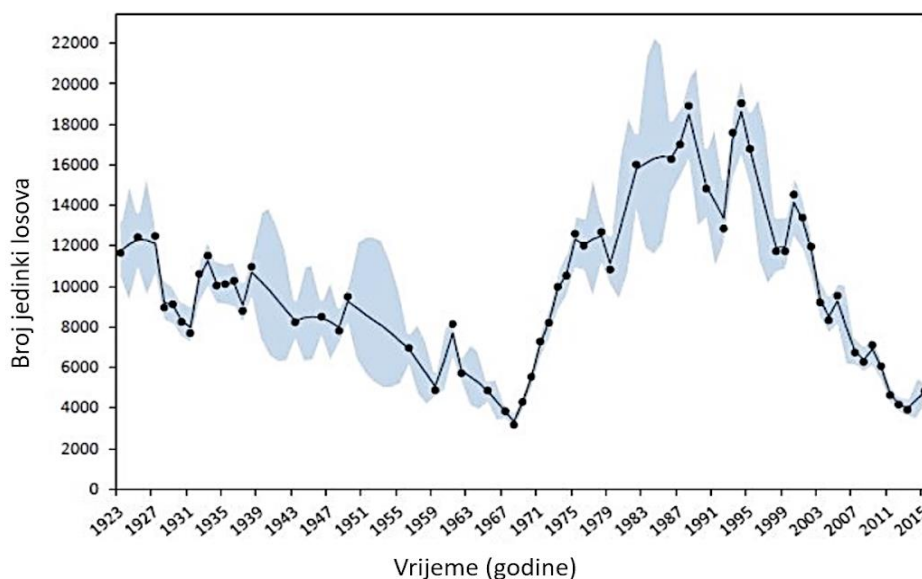

3.1. Imenuj biotički odnos između sivoga vuka i kojota. Objasni zašto se istrijebljenjem vukova povećala populacija kojota.

3.

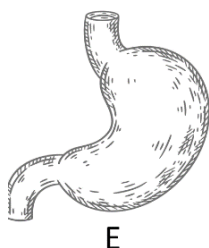
3.2. Nakon istrijebljenja sivih vukova u parku se povećala populacija losova koji su postali omiljeni plijen lovaca. Zbog nagloga smanjenja broja jedinki i pritiska javnosti zabranjen je lov na te životinje.

Na temelju grafikona brojnosti populacije losova od 1923. do 2015. godine zaključi kad je zabranjen lov na te životinje u Nacionalnome parku Yellowstone. Jednom rečenicom objasni svoj odgovor.

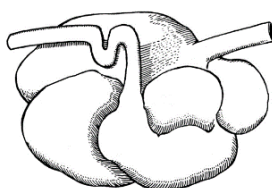

Izvor: <https://www.nps.gov/yell/learn/ys-24-1-the-challenge-of-understanding-northern-yellowstone-elk-dynamics-after->

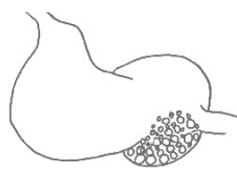
3.3. Losovi su preživači koji se hrane mladima trave, lišćem vrbe i topole, a zimi korom drveta i otpalim orasima sa šumskoga drveća.

E

F

G

I. Kojim je slovom označen želudac losa?

II. Imenuj polisaharid iz biljne hrane kojeg razgrađuju mikroorganizmi u želudcu preživača, ali ne i oni iz želudca predatora.

3.4. Nakon istrebljenja vukova primijećeno je da je između 1930. i 1950. godine periodično, usporedno s rastom broja losova u Nacionalnome parku Yellowstone, opadao broj dabrova. Koji je mogao biti razlog smanjenju broja jedinka dabrova? Svoj odgovor poveži s interspecijskim odnosom dabar – los.

3.5. Zbog istrebljenja vukova i degradacije ekosustava Nacionalnoga parka Yellowstone uprava je 1995. godine odlučila ponovno unijeti sive vukove. Diljem Sjeverne Amerike prikupljeno je 37 jedinka i pušteno u Park. Zašto je važno da su prikupljene jedinke vuka bile iz više različitih populacija, a ne samo iz jedne?

3.6. Istraživanja su pokazala da je od 46 jezera u Nacionalnome parku Yellowstone njih 8 klasificirano kao hipereutrofno zbog antropogenoga utjecaja. Opiši pojam eutrofikacije i objasni zašto ona negativno utječe na vodene životinje. Svoj odgovor poveži s fotosintezom, razlagačima i otopljenim kisikom.

4.1. Životinje u svojim metaboličkim procesima između ostaloga proizvode amonijak, ureju ili mokraćnu kiselinu. Imenuj dvije skupine organskih molekula tijekom čijega metabolizma nastaju ti spojevi.

4.2. U kakvome okolišu žive vodene životinje koje izlučuju velike količine razrijeđenoga urina?

4.3. Većina kopnenih člankonožaca, gmazovi i ptice izlučuju mokraćnu kiselinu s izmetom. Za to im je potrebno znatno manje vode nego životinjama koje izlučuju ureju. S kojim je svojstvom mokraćne kiseline povezan takav način izlučivanja?

4.4. U početnome dijelu nefrona u sisavaca nastaje primarni filtrat koji sadržava glukozu i aminokiseline koje su prijeko potrebne organizmu. Imenuj proces kojim se te tvari, kao i višak izlučene vode, vraćaju u krvotok.

4.5. Jedan je od znakova dijabetesa kod čovjeka izlučivanje velike količine urina koji sadržava glukozu. Povećana količina vode u mokraći posljedica je

4. pitanje
18,5

povećane koncentracije glukoze u krvi. Objasni fizikalni mehanizam kojim povišena koncentracija glukoze u krvi povećava količinu vode u njoj.

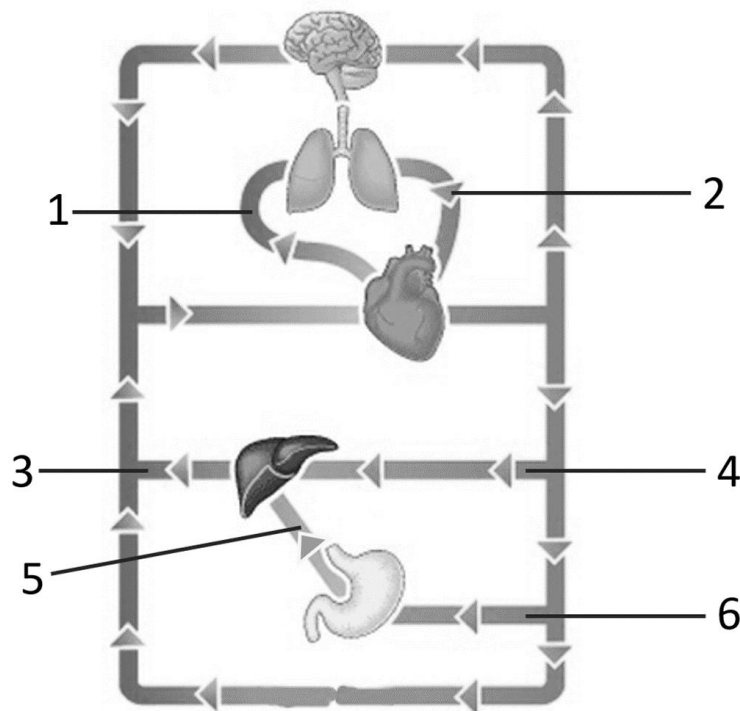
4.6. Postoji nekoliko tipova dijabetesa s obzirom na uzrok.

I. Najčešći je uzrok dijabetesa uništenje endokrinih stanica gušterače. Objasni zašto kolaps tih stanica prouzročuje povećanje količine glukoze u krvi dijabetičara.

II. Koji tip dijabetesa prikazuje slika? Opiši koji je uzrok toga poremećaja i kako se nadzire taj tip dijabetesa.

4.7. Slika prikazuje shemu cirkulacije krvi u ljudskome tijelu.

I. Kojim je brojem označena vena u kojoj će koncentracija glukoze u krvi nakon probave škroba najprije biti povećana?

II. U koji organ odlazi krv venom iz prethodnoga zadatka? Navedi produkt toga organa koji sudjeluje u probavi lipida u dvanaesniku.

III. Kojim su brojevima na slici označene vene, a kojima arterije?

	<p>4.8. Jedna je od uloga krvi u životinja prijenos plinova tijelom. Znakovima $>$ ili $<$ na mjestu kvadratića odredi odnos parcijalnih tlakova plinova između pojedinih mjesta u tijelu.</p> <p>I. $p(\text{ugljikova dioksida})$ u kapilari ☐ $p(\text{ugljikova dioksida})$ u plućnome mjehuriću (prije izmjene plinova)</p> <p>II. $p(\text{kisika})$ u tjelesnoj stanici ☐ $p(\text{kisika})$ u kapilari (prije izmjene plinova)</p> <p>III. $p(\text{ugljikova dioksida})$ u tjelesnoj stanici ☐ $p(\text{ugljikova dioksida})$ u plućnome mjehuriću</p> <p>IV. $p(\text{ugljikova dioksida})$ u plućnoj veni ☐ $p(\text{ugljikova dioksida})$ u plućnoj arteriji</p> <p>V. $p(\text{kisika})$ u aorti ☐ $p(\text{kisika})$ u gornjoj šupljnoj veni</p> <p>4.9. Pri ubrzanome disanju dolazi do povećanoga izlučivanja ugljikova dioksida iz tijela. Objasni kako smanjena količina ugljikova dioksida u krvi utječe na pH-vrijednost krvi.</p>	
--	---	--